

groter uit de Verenigde Staten. Tot aan de Eerste Politionele Actie beliep de handelsinvoer uit Nederland f 75 mln, die uit de Verenigde Staten evenwel bijna f 275 mln. De uitvoer in de genoemde periode (voor ruim f 170 mln naar Nederland, voor f 110 mln naar de Verenigde Staten), bestond voor een aanzienlijk deel uit voorraden aan rubber, copra en andere produkten die in havens als Tandjong Priok, Soerabaja en Belawan (de haven van Oost-Sumatra) waren aangetroffen; daarnaast waren de tinwinning op Banka en Billiton en de aardoliewinning op Tarakan en bij Balikpapan weer op gang gekomen.¹

Voor de invoer zowel als voor de uitvoer droeg, gelijk gezegd, de Nigieo zorg – zij was het die de ingevoerde goederen aan handelaren verkocht. Er werd over de organisatie veel geklaagd. Talrijke posten in haar apparaat waren bij gebrek aan andere krachten in handen van functionarissen van grote vooroorlogse importfirma's – zij hielden, werd gezegd, bij hun transacties in de eerste plaats het belang van de heropbouw dier firma's in het oog.² Indonesiërs (en vele Nederlanders en Indische Nederlanders) namen er voorts aanstoot aan dat de ingevoerde goederen uiteindelijk bij Chinese kleinhandelaren terecht kwamen die er te hoge prijzen voor bedongen – 'men ziet hierin', aldus een uit oktober '47 daterend rapport van militaire zijde,³ 'een terugkeer tot het 'koloniale systeem'. Ook werd er over geklaagd dat de Nigieo, wel verre van de handel door Indonesiërs te bevorderen, gebruik makend van haar monopolie-positie Indonesiërs uit de handel verdrong. Van Mook kreeg maar weinig greep op deze sector van het economische leven. Er was deskundigheid voor nodig – het gevolg was een vermenging van overheidsapparaat en Europees bedrijfsleven waarbij dat laatste in feite het eerste ging beheersen. Toen in een later stadium nieuwe samenwerkingsverbanden in het bedrijfsleven tot stand kwamen (het Centrale Rubber-, het Centrale Thee-, het Centrale Koffie-, het Centrale Cacao- en het Centrale Kina-fonds⁴, voorts de Nederlands-Indische Scheepvaart-Or-

¹ Aan tin en tinertsen was in '40 44 000 ton gewonnen – men bracht het in '46 weer tot 11 000 en in '47 tot 16 000 ton (en in '48 tot 31 000 ton). De aardolieproductie herstelde zich veel langzamer: 7,9 mln ton in '40, slechts 200 000 ton in '46, 1,1 mln ton in '47 (en 4,3 mln ton in '48). ² Eenzelfde klacht werd geuit over de in '46 opgerichte Nederlands-Indische Regerings Technische Import-Organisatie oftewel de Nirtio. ³ Rapport, 21 okt. 1947, van de Territoriale commandant Midden-Java aan de Legercommandant, *NIB*, dl. XI, p. 354 e.v. ⁴ Die fondsen kregen het recht, uitvoerheffingen te innen – de gelden werden gebruikt ter bevordering van de afzet en ter financiering van gouvernementen-proefstations.